

A REND VÁGYA

Grecsó Krisztián: *Magamról többet*

Az elmúlt tíz hónapban másról se lehetett olvasni, hallani, s ugyanezt látni a legkülönbé-
lébb kommunikációs csatornákon, mint arról, hogy Grecsó Krisztián hosszú idő után
(hogy valójában mennyi idő után, arról majd később), szóval hosszú idő után tért vissza
pályakezdése műfajához, a költészethez, a vershez. Azt gondolom, hogy rajongói táborá-
nak egy része közben nem is tudja/tudta, hogy Grecsó költőként indult, prózaírói
teljesítményei pályájának még korai szakaszában is (*Pletykaanyu, Isten hozott*) annyira el-
nyomták jelenlétének ezt a formáját. S az az igazság, hogy a két, nagyon fiatalon publikált
verseskötet (*Vízjelek a honvágyról*, 1996; *Angyalkacsinálás*, 1999) recepciója se biztatta a szer-
zőt sok jóval – vagy alig vettek tudomást róla, vagy komolyabb elemzések csak később,
mintegy az epikusi sikerek után születtek, ezek inspirációjára. Noha mindkettőben (és a
ritkán említett, mert bibliofilkiadvány volt, a *Caspar Hauser*ben [2001] is) voltak előjelek
arra, hogy különleges tehetséggel van dolga az olvasónak, csak persze, ahogy gyakran
történik, nem úgy, nem akkor és nem abban a műfajban, ahogy azt az alkotó tán előzetesen
elképzelte. Grecsó meg nem a konok, zabolázhatatlan szerző prototípusa, szerencsére, sok
mindent felismert és elismert abból a szelidebb kritikából, amivel illették költészetét, és
ami még több, hasznosította is munkásságában az észrevételeket. Talán az elsők között
Fried István figyelmeztette arra, hogy verseiben mennyi a prózaszerű, narratív elem, a
történet vagy történettöredék milyen kiemelt szerephez jut. Erről az egész szituációról
maga Grecsó beszélt egy interjúban, melyben arról kérdezték, „hogy írói képességeidnek
megfelelőbb kereteket ad a próza a líránál. [...] Milyen okokra vezethető vissza a
műnemváltás?”. A választ majdnem teljes terjedelmében idézem, mert tanulságos: „Nem
megy a líra. Nem jön. Azt hiszem, elvesztettem a stílust, a beszédmódot, a mondat üte-
mét, lejtését is, ha tudtam én ilyeneket versben egyáltalán. [...] Nekem először kedves
tanárom, Fried István mondta, hogy a verssel fel kellene hagynom. Nyilván semmilyen
indulat nem vezette. Ahogy optimális esetben a kritikust sem. [...] És bizonyos vagyok benne, hogy azért is alakult
így, mert a prózát várták, kérték tőlem, a verset meg óvatosan
közölgették. Mára biztos vagyok benne, hogy ez való az
alkatomnak. Van türelmem, seggem, szemem, alázatom a
prózához, de nincs elég pimaszságom a lírához. Kaptam egy
jó tanácsot, vannak ennél rosszabb dolgok is az életemben.”
(„Nem szerencsés földrajz”. Grecsó Krisztiánnal beszélget
Fodor Péter. *Alföld*, 2007/2, 40.). Grecsó azonban már jóval
korábban is jelezte ezt az ugyan kívülről jövő, de teljesen
bensővé tett inspirációt arra, hogy műfajt/műnemet váltson,
érdemes röviden ezt is megidézni egy másik beszélgetéséből.

Magvető Kiadó
Budapest, 2020
147 oldal, 2999 Ft

„Aztán valamikor valamennyit gyarapodott a tudás [itt végig a lírájáról beszél a szerző – D.P.], megszelídült kissé a nyelv, alakulni kezdett, karakterizálódott az egyéni megszólalás – akkor meg nem bírtam a történettel, a tárgyakkal, az anekdotákkal. Elvittek, bedaráltak, és legyőztek minden fegyelmet és arányérzékét. Ez az *Angyalkacsinálás* verseinek, finoman szólva, nem tett jót. Nem meglepő, hogy a kötetet olvasva Fried tanár úr már egy prózaíró után kutatott.” („A lelki történések érdekelnek és a nyelv”. Beszélgetés Grecsó Krisztiánnal. Papp Endre, *Hitel*, 2002/6, 78.) Az előbb idemásolt idézetekből elsőre talán az tűnhet föl, hogy Fried tanár úr istenként befolyásolta tanítványa életét, Grecsó évekre, évtizedekre felhagyott a versírással, s ez a könyv, a *Magamról többet* esetleg valamiféle trauma, sokkhatás révén született meg szinte pillanatok alatt, noha én úgy látom, másról és máshogyan, s persze más időintervallumokról van szó vele kapcsolatban.

Az évtizedekig visszszorított biografikus (vagy a biográfiára is mint lehetséges eszközre tekintő) irodalomtörténet-írás újabban megint kezd erőre kapni, és ne tagadjuk, sokszor segítségünkre van egy szöveg jelentésének fölfejtésében, pláne megszületése körülményeinek feltárásában. Én mint olvasó, ha nem akartam volna, akkor is szembe kellett néznem Grecsó Krisztián magánéletének sokszor tragikus, máskor éppen felemelő fordulatáival az utóbbi jó néhány évben, betegsége, új házassága és végül gyermeke születése/örökbefogadása lényegében a nagy nyilvánosság előtt zajlott le, talán némileg késleltetett fokozatban. A kötet promóciója azt sugallta, hogy ezek a magánéleti válságok, illetve boldog pillanatok „hozták létre” a könyvet, s annyiban talán igazat is adhatunk (mi, olvasók) e sejtésnek vagy sejtetésnek, hogy a könyv (nem teljesen függetlenül a szerző által kreált ciklusrendszerektől) valóban három óriás tematika köré szerveződik: születés – élet – halál, ami ugyan így egyszerűen leírva már-már blaszfémia, mert vajon hol van az az irodalmi mű, amely nem e tematika körül alakul ki, Grecsó esetében azonban a biografikus tény – a daganatos betegséggel való szinte kilátástalan küzdelem s majd a gyógyulás, azaz az újraszületés vagy újjászületés és a gyermek megszületésének szinte egybeesése – mégiscsak szavatul arra nézvést, hogy a vázolt hármasság (nem csak nyelvileg) komolyan is gondolható. Talán nem rugaszkodom el nagyon a realitásoktól, ha azt is megkockáztatom, hogy a *Magamról többet* e tekintetben kétféle történetet mesél el. Egyrészt egy szenvedéstörténetet, ami legmegrázóbb pillanataiban elszakad a konkrét versalany valóságától, pontosabban, e valósággal együtt mutat az egyetemes szenvedés szimbolikus alanya felé is; igen, krisztusi történet is, nem véletlen, hogy a kötet egyik gyakori szava az „ima”. Másrészt egy üdvtörténetet, amely az előzőhöz hasonlóan, részben valóságos és személyes, részben ezen az egyedül túl- és rámutató jel az örömről a születés és a szerelem lelki és testi csodáiban. Az tehát valóban biztosra vehető, hogy a könyvet e két történet inspirálta, a szerkezet is jól tükrözi ezt, rátérek majd, de ezen belül sok más történet is helyet kapott benne – a triptichonban az általam „élet”-nek nevezett rész sokkal bonyolultabb, összetettebb, s ebből derül ki az is, hogy Grecsó bármit mondott is a prózához és lírához való viszonyáról korábban, talán mindvégig ott bujkált benne a „vers ördöge”. Már korán elkezdett zenékre dalokat írni, aztán maga is szerzett dalokat saját szövegekre (lassan és később már-már költő-rocksztár lett), ezekből pár darab most itt is helyet kapott: például az *Égi gangon* (amit Petruska András zenésített meg), vagy a *Nekem ne* („Dezső”) című dal, melynek szövegírója és zeneszerzője is maga Grecsó (eredetileg a dal címe *Dezső* volt, ebből lett egy kurzivált, zárójelbe tett „Dezső”, akiről máig nem tudom eldönteni, hogy ki is: Kosztolányi „Dezső”, Tandori „Dezső” vagy csak egy malac a *disznóólból* (!), mert tapasztalataim szerint a magyar vidék szereti disznait különös, magyar ember számára vicces nevekkal ellátni). Aztán föltűnik lassan az is, hogy itt egészen régi, akár húszéves teljes, szöveghű darabokkal is találkozhatunk (például *Ami elhasadt*), vagy olyanokkal, melyek húsz évvel ezelőtt születtek ugyan, de most más kontextusban ismétli meg őket a szerző. Ilyet nem egyet találhatunk, részben szövegtörödékek szerepelnek újra, de például egé-

szen különleges módon idéződik meg a két évtizeddel ezelőtti *Még egy önarckép* című vers a most *Régi önarckép* címmel közölt új versben, egy sor híján teljes egészében; az önidéző gesztus nyilvánvalóan nem öncéltú, szorosan kapcsolódik ahhoz a történethez, melyet a versalany önmagáról végül is ilyen furcsa, de érdekes, vonzó módon elmesél. A két „önarckép” egymásra másolása, ugyanakkor tipográfiaileg is elkülönítve egymástól az egész kötet „védjegye” is lehetne. Nem akarom én ezt túlhajtani, mégis érdemes megjegyezni, hogy a szövegek közelebbi vizsgálata arra indíthatja minden befogadóját, hogy a *Magamról többet* arról tanúskodik, Grecsó talán soha nem adta fel a versírás igényét, nyilatkozott bármit is erről; igaz, kötete nem volt e két évtizedben (a fülszöveg 19-et említ, nyilván beszámítják a forgalomba nem került *Caspar Hausert* is, szóval jó régen, na), valójában mindig is írt verset: hol dalokat zenére, hol verseket zene nélkül, hol olyan szövegeket, amik bár talán elérték volna egy regény vagy egy novella mellett is, valamilyen ok miatt, nem tudom, miért, versben formálta meg őket. Ilyennek látom az amúgy kítűnő verset, az *Üljön vissza* címűt, mely már nyitásában is egy novellát rejt el („Napok óta a dél-pesti váróteremmel álmodom, / Korombéli csepeli férfi sír a balomon, / Maradandó károsodás”), hogy aztán erre a szívszorító jelenetre a beszélő egy újabb, már önmagára vonatkoztatott jelenetet építsen fel a vizsgálóban az orvossal. Ám nem csak ez a vers epikus jellegű, minduntalan hasonlóan leírt helyzetekbe, olykor életképszerű jelenetekbe botlunk (különösen sok ilyen találtam az *Érkezési oldal* ciklusban), olyankor pedig amikor a versbeszéd a múlt képeinek ábrázolásához tér vissza akár csak egy-két mondat erejéig, szinte mindig felbukkan ez az epikus realitás, mely a legtöbbször egyébként attól is megóvja a beszélőt, hogy akár elérzékenyüljön saját emlékein, akár erkölcsi példázatként állítsa az olvasó elé például a szülőfaluját, a vidéki életet, és az ebből származó összes borzalmas és hamis narratív panelt. A kötetben az egyik kedvencem e tekintetben a *disznóól* című szöveg, mely frenetikus iróniával beszél az imént idézett „népiesch” jellegről, miközben persze mindez duplacsavarú, hiszen a falu tényleges realitásait is kétségbevonókat ugyanilyen maró iróniával, gúnnyal illeti: „törlés kéne / mert már megint tömi gyűri erőlteti / bele maga magát a népi motívum / mármint hogy *disznóól* / és akkor végre most megmondom // nem élhetek muzsikaszó nélkül / egyszerűen tényleg ott laknak a fecskék / a *disznóól* alatt”. A „tényleg” már korábbi verseiben is ott rejtőzött, de talán ebben az újban sokkal nyíltabban és nyomatékosabban: láthatóan a versbeszéd „elrugaskodásához” Grecsónak nagyon fontos ez a reális kiindulás, függetlenül attól, hogy e reáliák a versbeszéd mely pontján bukkannak föl.

Szóval ez egy sajátos összefoglalás és az összefoglalás igényének nyomatékos jelzése – az eddig eltelt életnek a lírai megjelenítése, amire kétségtelenül nem lenne lehetősége a szerzőnek prózában, vagy csak egészen más módon. Ennek fényében kell értékelnünk/értelmeznünk a kötet címen túli önmeghatározását: „új versek”. Azt ugye érintőlegesen már láthattuk, hogy korántsem „új versekről” van szó, öt, tíz, húsz évvel ezelőtt keletkezett művek vegyülnek valóban frissebben született művekkel – de kétségtelen, hogy kötetben még nem láttuk őket. Ez a fura, lehet, hogy szerkesztői tanácsra született „alcím” talán csak azt igyekezett megjegyezni, hogy Grecsónak már régen volt verseskönyve, a szöösszetétel 1906, Ady kötete óta, ha nem is foglalt, de jelentésrájátszással és értelemmel bír, szerintem. Az *Új versek* minden tekintetben új korszakot jelentett a magyar irodalom történetében, Grecsó „új versek”-jei nyilván nem nyitnak ilyen új utakat, de talán utalhatnak arra, hogy a szerző saját munkásságában, úgy érzi, az eddigiekhez képest új dimenziók is megnyíltak. A verseskötet többféle történetében ez az igazi „nagy” történet ugyanis: a versek beszélője korábbi énjére visszatekintve mutatja be azt az utat, melyet bejárni kénytelen volt a tragikus betegség által. Az olvasó azt láthatja, hogy milyen és hány – az önmegismerés, a dolgok valóságos felismerése – stációin keresztül érkezik el a vers hőse ahhoz az állapothoz, melyet a szerelem és a gyerekszületés jelöl. Tulajdonképpen a kötet egy nem klasszikus keretek

között megképződő, de mégiscsak egy fejlődésregény elemeit magában hordozó szöveg-együttes, mely az önmegismerés folyamatában létrejövő új, kiteljesedett személyiséget mutat be. Ezt a változást írja le *Az én arcom* című vers már a nyitányában: „Az én arcom az én tablóm, / És most nem ugyanazokat az ősoket / Lehet felfedezni rajtam”. Első közelítésben persze – és a vers ezt jelöli is – a betegség által fizikailag roncsolt arcról van szó, de a szöveg nem hagy kétséget afelől, hogy itt belső változásról is szó van, pontosabban, igazán erről van szó. A kötet ugyan nem távolodik el teljesen attól, amit Grecsó eddig művelt, de kétség-telenül új fejleményeket is felmutat, nem csak a lírájában, az életművében. Összefoglalóan úgy jellemezhetném ezt, hogy a korábban inkább enigmatikusan visszahúzó, bezárkózó személyiség, a versek alánya a *Magamról többet* könyvben jóval kitérültebb, megfoghatóbb és elég jól körül is írt, megszólalásai mögött nem pusztán a nyelvi elgondolás működik, hanem egy ismerősnek tűnő személy valóságosnak látszó hétköznapi beszéde is. Persze a szerző mindezt furfangosan teszi, hiszen már a kötet szerkezet is többféle jelentéssel bír.

A szerkezet szempontjából már a cím is fölöttébb érdekes, hiszen a „magamról többet” szókapcsolat úgy is értelmezhető, hogy a szerző most majd többet fog elárulni magáról, s ha a versek összességét nézzük, akkor ez igaz is, hiszen Grecsó műveiben eddig nem látott személyes közlések is helyet kapnak, olyan nagy magánéleti bajok és örömök válnak verssé, melyekről ilyen közvetlenséggel nem szólt a szerző ezelőtt. Nemcsak a már említett magán-életi események tűnnek föl, de a szerző minden eddiginél nyíltabban beszél emberi viszonyairól, édesanyjáról, szüleiéről, a nagyszülőkről, hihetetlen képekben rajzolódik ki néha csak pár sorban a szülőfalu, a gyerekkor, az ifjúság, a múlt. Például a már más vonatkozásban említett *Régi önarcképben*: „Bár azt is tisztán látom, / Ahogy gémeslacial / A Kurca-híd nyakán ülünk. / Nyolcvanhat meghasadt nyara, / Piros, fényes rövidnadrág. / Ez se jó sem mire”. Az idézet arra is jó illusztráció, hogy Grecsó miképpen oldja meg azt az emberpróbáló feladatot, hogy ne csúszson bele se a nosztalgikus emlékezésbe, se a „régén minden jobb volt” súlyos baromságába, hanem egyszerre őrizze meg az emlékezés pontosságát („ténylegességét”) és az emlékező integritását az idő múlásában. A kötet tehát valóban többet mond el magáról a szerzőről, mint korábbi művei, de a könyvet záró vers utolsó sorai mintha mást állítanának, mintha visszavonnák az előttük sorakozó verssorok szavait, amikor is a vers beszélője megállapítja: „Apa lettem, / Magamról, tőle teljesen függetlenül, / Többet nincs mit mondanom” (*A tizennegyedik év*). Azaz, ha jól értem persze, az önmegismerés folyamata (mely maga volt a könyv) azzal teljesedik ki, hogy megértésre csak a másik által találhatunk (a megértés itt nem szolidaritás, empátia értelemben jelenik meg), hogy az én egy másikkal kiegészülve, pontosabban, abban a másikban megértve önmagát lehet teljes személyiség. S az a másik lehet egy gyermek, lehet egy szerelem, vagy mindkettő, vagy bármi, ami ember. Ha mindezt nem vennénk figyelembe, az idézett sorok bizony borotváltan táncolnának a giccs határán innen és túl.

Ez a furcsa körszerű rajz keretezi tehát a könyvet, de szerkezete még másról is „beszél”. A kötetnyitó három vers a könyvtől látványában teljesen elkülönül, nem tagozódik ciklusba, nem jelöli semmi, hacsak arra nem gondolunk, hogy mindhárom azonos személyhez szól, mindjárt a nyitó vers (*Mire zöldül*) ajánlása nem is hagy kétséget efelől. Tehát három szerelmes vers (ha még lehet ezt a kifejezést egyáltalán használni) nyitja meg a *Magamról többet* világát, s ha ezt összevetjük a korábban elmondottakkal az önmegismerésről, akkor nyilvánvalóvá válik, hogy a befejezés (a gyermek) és a nyitány (a nő) szorosan fogja át a könyv ontológiai aspektusait, nagyon finoman érzékeltetve, hogy *talán* a létezés káoszában mégiscsak lehet rendre találni. Mert valójában az önmegismerés küzdelmes folyamatában a verseknek alighanem ez a középpontja. A kötetben szinte számolhatatlanul tűnnek föl a leggyakoribb szavakként a: rend, törvény, leltár és szinonimiák, csak néhány véletlenszerű példa: „Meddig hittem én is, a kevélység / Elzálogosított szolgálja, / Hogy meghatároztam magam, / Nem üres zsolozsma rólam a leltár” (*Mint akinek hagyatéka*; a könyv egyik legemlékezetesebb ver-

se). A kötet talán legszebb verse, a *fenyőtobozforgácsok* zárása éppen ennek a rendnek a fonákjáról beszél: „és nekem eszembe se jut / hogy nekünk valami majd nem menne / valami életbevágó persze / ahogy szeretnénk / ahogy kellene / vagy ahogy mondják rendesen”. A *pont oda* című versben olvasható az, amit sok más szöveg is részben pontosan így vagy utalásszerűen körvonalaz: „rend kéne rend kéne rend kéne béke van”. Ez a rendre való vágyakozás Grecsó szövegeiben valamilyen módon mindig ott bujkált, lehet, csak nekem tűnik így, ebben a könyvben ért el csúcspontjára, úgy gondolom, azért, mert egyúttal a megoldást képes volt versbe/műbe fogalmazni. S talán a rend utáni vágyakozás is okozza, hogy sem ezt, sem más érzelmeket a vers beszélője nem képes, nem akarja, nem tudja más-képp verbalizálni, mint elődeire való hivatkozással. Konkrétan meg is fogalmazza a beszélő: Minden képnek van előzménye. / A költészet selyempapírján / Állandóan átüt az elődök indulattal / Kalapált betűinek domborulata” (*Ahogy a férfi magába szeret*). Értem én (ekkor csendülne föl a lelkesült olvasók kardala a régi viccet idézve, hogy „persze, csak nem szeretted”, de nem lenne teljesen igazuk), hogy szövegeket írunk szövegekről, könyveket könyvekről és így tovább, de vajon feltétlen meg kell-e támogatni egy-egy szöveget, legyen az vers vagy bármi más, hogy teljes értelmet tulajdoníthassunk neki. Grecsó esetében nyilvánvalóan adódott a Babitsra utalás, megidézve a *Balázsolást*. Hogy aztán Babits után lehetséges-e egy másik *Balázsolás* című vers, még úgy is, hogy explicitté lett téve a két szöveg közti játék (már ha illendő egyáltalán ezt a szót e kontextusban használni), abban bizonytalan vagyok. (Csak mellékszál, hogy épp nem is ez a szöveg lett a legmegrázóbb, hanem az, amelyik támasz nélkül szólt a test gyötrelmeiről, például *Mint akinek hagyaték, Üljön vissza*).

A könyv végén Grecsó felsorolja „omázsokban”, hogy kiktől vehetünk észre, ha észrevesszük egyáltalán, idézeteket, torzított formában (ezt már Esterházynál is nagyon szerettem), utalásokat, sőt allúziókat, hosszú a sor, s bármennyire nem kedvelem az ilyesmit, indokolható: főleg azon költőket „idézi meg”, akik a halál, illetve az önmegismerés keresgélésében jeleskedtek, Juhász Ferencről József Attiláig. Csak a józslés tart vissza attól, hogy a Sziveri Jánostól Bródy Jánosig tartó utat, nem felidézve Lovasi András múlhatalan életművét, megemlítem. Persze azt is értem, és Grecsó újabb életvitelével is tökéletes összhangban van, hogy a populáris és az úgynevezett komoly kultúra között nem lehetséges egyszerűen határvonalat képezni, vers és populáris zene hathat egymásra, „átfolyhatnak” egymásba. És szerintem ez rendben is van. Csak Kosztolányit hiányolom. A névsorolvasásból is hiányzik, és a vers, ami címe szerint az övé, szintén nem említi, ráadásul nem is utal rá. (Ebből az Államokban, ahol szigorúan veszik a szerzői jogokat, baj lenne, tudna erről mesélni szegény Esterházy, ha élne.) Pedig: *Boldog, szomorú dal* címmel Kosztolányi Dezső egyik legnagyobb versét ismerjük, 1920-ban, a *Kenyér és bor* című kötetnyitó (!) verse volt. Kétségtelenül beleillik abba a történetbe, melyet Grecsó arról beszél el, hogy verzhőse hogyan jut el önmaga felismerésébe, megismerésébe, talán úgy is mondhatnám, hogyan nő föl. Sőt, a Grecsó-versek is gyakran utalnak (allúzió!) arra, hogy a megismerés folyamatában sok minden elkallódik: *Dezső* (!) arról beszél e művében, hogy befutott ember, csak valamit útközben elveszített: „Itthon vagyok itt e világban, / s már nem vagyok otthon az égben”. Grecsó tulajdonképpen szinte végig arról beszél versalanyán át, pontosabban arról, hogy abban a korszakban, rendtelenségben, melyben mindvégig a rendre, a biztonságra, az otthonosságra vágyott főszereplője, most talán el is érte végre azt. Ennek melankóliáját *Dezső* (!) hőse nem volt gyáva kimondani, Grecsó verzhősére pedig a bizonytalanság lesz jellemző. Hogy aztán ennek érzékeltetésére miért volt fontos annyi idézet és utalás, nem tudom. A Grecsó-szövegekre nyilvánvalóan nem hatott Juhász Ferenc, sem egészen más nézőpontból Sziveri János (az ő megidézése szerintem teljes félreisiklás, Sziveri utolsó tizenöt évében egyáltalán nem ebben a tónusban írt sem halálról, sem betegségről, sem életről). Gondolom, hogy a primer élmény, konkrétan főleg a halálközelség terelte abba az irányba a szövegeket, hogy támaszokat keressenek más szövegekben, más alkotókban. Noha erre a legtöbb versnek nem is lett volna szüksége, illet-

ve a könyv is tökéletesen megképződött volna nélkülük. A rendre való vágyakozás természetesen hívta meg a szövegekben József Attilát, néha konkrét idézetben, néha csak ráutalásban, és néha csak bizonyos szófordulatokban, melyeket örökre József Attilának tulajdonítunk, például: a *Balázsolás* befejező és egyébként gyönyörű soraiba („Hadd lehessenek egykor volt szép, / Ödémás, égett arcú, szerető fia”) nem nehéz belelátni József Attila *Levegőt!* című versének „szép, komoly fiadat” sorát. És sok hasonlót lehetne idézni, főleg József Attilától, de más költőtől is. A József Attila-hatást természetesnek veszem, Grecsó nyilván ebben a szövegvilágban találhatta meg azt az ismerőst, aki nagyjából hasonló pályát járt be felismeréseiben. És rajta keresztül teremtett meg egy másik világot. A *Magamról többet* ennek is dokumentuma, „rögzítése” (a szó többször is kiemelten szerepel a versekben), mint ahogy annak is, hogy lehetséges rendre, otthonosságra, bizalomra lenni.